

УДК: 343.17

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-71-2-204-211>

Шульга Андрій Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Пир)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6600-2904>

Куракін Олександр Миколайович,
доктор юридичних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Пир)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0274-6530>

ВІДНОСНО ДОЦІЛЬНОСТІ НАРОДОВЛАДДЯ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ УКРАЇНИ

Статтю присвячено визначенню підстав, які свідчать про доцільність подальшого розвитку інституту народовладдя в кримінальному провадженні України. Проведено дослідження першого, другого, третього та четвертого розділів Кримінального процесуального закону України, які містять норми, що надають право представникам народу брати участь у кримінальному провадженні на власний розсуд. З'ясовано, що на сьогодні в кримінальному процесуальному законодавстві України вплив інституту народовладдя здійснюється у двох стадіях кримінального провадження: у стадії досудового розслідування у вигляді законного затримання, особистої поруки та звільнення особи від кримінальної відповідальності за клопотанням колективу підприємства, установи чи організації; у стадії судового розгляду народовладдя, що проявляється наявністю норми, яка передбачає участь у судовому засіданні присяжних засідателів. Визначено, що елементи народовладдя в стадії досудового розслідування є більш ефективними, а тому й доцільними для виконання завдань кримінального провадження. Прояв народовладдя в судовій стадії у вигляді суду присяжних в Україні є недосконалим і неефективним, а тому недоречним для виконання завдань кримінального провадження в такій формі, у якій він існує наразі.

Ключові слова: інститут народовладдя; стадія досудового розслідування; стадія судового розгляду; законне затримання; особиста порука; звільнення особи від кримінальної відповідальності; кримінальне провадження; суд присяжних; присяжні засідателі.

Постановка проблеми. У попередніх статтях ми обговорювали питання стосовно народовладдя та справедливості в кримінальному провадженні України [1, с. 125–131], а також певні проблеми реалізації народовладдя під час кримінального судочинства в контексті діяльності суду присяжних [2, с. 131–139] та на стадії досудового розслідування [3, с. 131–137]. У цій статті йтиметься про доцільність народовладдя як інституту в системі кримінального провадження взагалі, адже інститут народовладдя є досить специфічним і таким, який постійно змінюється в учісон генезі суспільства. На думку Л. М. Шипілова, який

розглядає у своїй монографії загально-правові питання народовладдя, принцип цього інституту належить до тих явищ суспільного життя, які в процесі історичного розвитку зазнають чи не найбільших якісних змін, а це вимагає вищого, порівняно з попереднім, рівня пізнання, поглибленого проникнення як у сам феномен народовладдя, так і в його взаємовідносини з іншими явищами й процесами, що відбуваються в сучасному житті.

Тому, на переконання вченого, перед юридичною наукою (як і деякими іншими науками) періодично, тобто на певних історичних етапах розвитку, виникає необхідність повернення до розгляду ідеї народовладдя, уточнення, а інколи й суттєвого переосмислення деяких застарілих позицій з урахуванням сучасних реалій [4, с. 5]. У нашій праці ми розглянемо питання ефективності інституту народовладдя в системі кримінального провадження України, що й зумовило актуальність теми цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи ступінь наукових розробок у галузі ефективності інституту народовладдя в кримінальному провадженні України, вважаємо за потрібне зазначити, що наукові дискусії фахівців із кримінального процесу стосовно народовладдя в основному виникають навколо питань, пов'язаних із діяльністю суду присяжних у межах ч. 3 ст. 31 КПК України. Щодо комплексного дослідження інституту народовладдя як одного з елементів досягнення завдань кримінального провадження, то в публікаціях українських учених-правників про це майже не йдеться.

Аналіз наукової літератури свідчить, що загалом праці вітчизняних науковців торкалися народовладдя в кримінальному процесі тільки в межах суду присяжних, а раніше – народних засідателів. Із цієї теми можна виокремити праці А. Б. Гринишина, В. В. Колюха, М. М. Михеєнка, В. Т. Маляренка, І. Є. Марочкіна, І. О. Русанової, В. М. Тертишника, В. І. Теремецького, Л. Р. Шувальської, Н. С. Юзікової та інших учених. Але тема народовладдя в кримінальному провадженні є набагато ширшою, ніж участь народу в структурі суду присяжних, а тому вимагає більш детального дослідження.

Формування цілей. Метою цієї статті є визначення ступеня ефективності й доцільності інституту народовладдя в системі формально визначених норм кримінального процесу загалом.

Виклад основного матеріалу. У попередніх дослідженнях ми чітко визначилися, що інститут народовладдя в кримінальному процесі України проявляється в стадії досудового розслідування та в суді першої інстанції.

У стадії досудового розслідування народовладдя характеризується нормою КПК, що надає право представникам громадськості, котрі не є посадовими особами правоохоронних органів, затримати правопорушника під час учинення ним кримінального правопорушення або замаху на його вчинення та навіть тимчасово вилучати майно в правопорушника. До того ж громадськість (народ) має право впливати на визначення щодо обрання слідчим суддею чи судом запобіжного заходу підозрюваному, обвинуваченому шляхом застосування особистої поруки з боку будь-яких осіб, яких слідчий суддя чи суд вважають такими, що заслуговують на довіру, і які виявляють добровільне бажання взяти на поруки підозрюваного чи обвинуваченого. У стадії закінчення досудового розслідування одним із прикладів прояву народовладдя виступає така форма, як звільнення особи від кримінальної відповідальності. У цьому разі ініціатива про звільнення особи від кримінальної відповідальності надходить саме від народу у вигляді клопотання колективу підприємства, установи чи організації. Саме колектив (народ), виявляючи своє конституційне право на народовладдя, законно втручається в кримінальне провадження з метою вплинути на подальшу долю підозрюваного чи обвинуваченого, а суд в цьому випадку має розглянути це клопотання та прийняти незалежно й справедливо рішення [3, с. 135].

У судових стадіях кримінального провадження народовладдя представлене судом присяжних. Раніше ми із цього приводу зазначали, що в Україні правовий статус присяжних засідателів указує на те, що вони фактично представляють дорадчий орган і не більше. Як приклад цього ми наводили п.п. 4–5 ч. 2 ст. 386 КПК України, які взагалі забороняють присяжним засідателям спілкуватися будь з ким стосовно суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього; без дозволу голови та

поза судовим засіданням самостійно збирати відомості, які стосуються кримінального провадження. Саме ці норми КПК України, ми переконані, суттєво позбавляють інститут присяжних права реалізовувати функцію народовладдя під час кримінального судочинства [2, с. 134].

Про доцільність інституту народовладдя в кримінальному провадженні, зокрема в судовій стадії, у такому вигляді, у якому він є сьогодні (представлений судом присяжних), казати зарано, оскільки користі для успішного виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України, таке народовладдя, ним передбачене, навряд чи здатне принести. Навпаки, завдяки відсутності в присяжних засідателів реальної влади під час судового засідання і підпорядкування їх голові (одному із професійних суддів), наявний в Україні інститут суду присяжних потенційно несе загрозу об'єктивності прийнятого колегіальним судом рішення стосовно винуватості чи, навпаки, обвинуваченої особи. Зрозуміло, можна впевнено стверджувати, що український інститут суду присяжних, саме такий, який він є зараз, здатний завдати суспільству шкоди більше, ніж користі. Для того щоб цей інститут був корисним для суспільства, присяжні засідателі повинні мати рівні із професійними суддями права в дослідженні доказів у суді. Але при цьому повноваження присяжних засідателів стосовно оцінки доказів повинні розповсюджуватися тільки на моральний бік кримінального правопорушення, не вдаючись в елементи права, наприклад, як це має місце в англосаксонській правовій системі, у якій присяжні засідателі, як і професійні судді, мають право досліджувати докази вільно та без обмежень, але при цьому не вирішують питань права. Через це присяжних в Англії ще називають «суддями факту» [5, с. 319].

З огляду на міжнародний досвід стосовно народовладдя в кримінальному процесі, доречним буде навести приклад щодо використання цього інституту в правовій системі Японії. Зокрема, правова система цієї країни в галузі кримінального провадження, завдяки прецедентному праву, демонструє численні позитивні приклади впливу суспільства на тлумачення норм права кримінальними судами. Класичною ілюстрацією цього твердження є застосування такого собі правового стандарту або «доброго розуму суспільства», наприклад, коли суди звертаються до народу для інтерпретації поняття «непристойність» на підставі «доброго розуму суспільства». Так, Верховний суд Японії, з метою встановлення факту кримінальності будь-чого, може звернутися за оцінкою до громадян, і якщо переважна більшість скаже, що це злочин, суд прийме відповідне рішення. Ось так інколи суд Японії, особливо в резонансних справах, може прийняти судові рішення на підставі колективного судження суспільства. Таким чином, у японській правовій системі народовладдя трактується як принцип «загального добра» і є одним із фундаментальних принципів звичаєво-правової системи [6, с. 81–84, 86].

Отже, приклад японської правової системи надихає на висновок щодо доцільності й корисності інституту народовладдя не тільки в загальних сферах соціального буття, про що, до речі, у своєму передвиборчому спічі висловився і чинний Президент України [7], але й у суворо формально окреслених нормах кримінального процесу.

Розглядаючи проблему народовладдя в кримінальному провадженні України, не можемо проігнорувати увагою чинні норми права в цій галузі. Отже, згідно із ч. 1 ст. 5 Конституції України, носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні виступає народ. Народ здійснює владу як безпосередньо, так і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Ст. 6 Конституції України декларує, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Якщо це перевести в площину кримінального провадження, то, відповідно, слідчий, прокурор та правоохоронні органи, що виконують їхні доручення (сторона обвинувачення), які за нормами чинного КПК України (ст.ст. 36, 38, 39, 40, 41) уповноважені здійснювати досудове розслідування на певній стадії, є представниками виконавчої влади, а суд (ст. 30; ч. 3 ст. 31), зокрема присяжні засідателі (ст.ст. 383–386), є представниками судової влади. Згідно з вищезазначеними нормами КПК України, цим учасникам надається право залучати до кримінального провадження представників народу як поручителів (ст. 180 КПК та ч. 1 ст. 47 КК України) і рахуватися із представниками народу, якщо вони здійснюють законне затримання тощо

(ст. 207 КПК). Отже, у стадії досудового розслідування елементи народовладдя проявляються в нормі КПК, яка надає право представникам громадськості (кожному), котрі не є посадовими особами правоохоронних органів, затримати правопорушника (злочинця), тобто здійснювати законне затримання (ст. 207 КПК), а також можливістю кожного, хто законно затримав правопорушника (злочинця), у порядку, передбаченому ст.ст. 207, 208 КПК України, згідно з ч. 1 ст. 168 КПК України, тимчасово вилучати його майно.

Стосовно ж суду, то там народовладдя здійснюється колегіально у складі двох суддів та суду присяжних, але тільки в тому випадку, коли особа, обвинувачена у вчиненні злочину, за який передбачено довічне позбавлення волі, буде клопотати про розгляд кримінального провадження саме в такому складі суду (ч. 3 ст. 31 КПК). Отже, діяльність із кримінального провадження у випадку залучення народу є прерогативою саме двох гілок влади (виконавчої та судової) і до того ж у суворо регламентованому чинним КПК України й іншими законодавчими та міжнародними актами порядку.

Аналіз норм права, які характеризують народовладдя в кримінальному провадженні України в стадії досудового розслідування, свідчить, що участь народу в процесуальних діях має певні особливості. Наприклад, для застосування до підозрюваного чи обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді особистої поруки (ст. 180 КПК) потрібно, щоб слідчий суддя або суд уважали поручителя таким, що заслуговує на довіру і який виявив би саме добровільне бажання взяти на поруки підозрюваного чи обвинуваченого (ст. 180 КПК). А у випадку, коли за законом виникає можливість звільнити особу від кримінальної відповідальності з передачею її на поруки колективу підприємства, установи чи організації, необхідно, щоб народ виявив щодо цього ініціативу, подавши про це клопотання. Змістом такого клопотання є: 1) умотивоване прохання відповідного колективу звільнити від кримінальної відповідальності особу, яка вчинила злочин, і передати її йому на поруки; 2) зобов'язання колективу здійснювати заходи виховного характеру, спрямовані на недопущення вчинення особою, узятою на поруки, нових злочинів. Порядок звернення колективу із клопотанням про передачу особи на поруки регламентується кримінально-процесуальним законодавством [8]. Однак чинний КПК України чітко не регламентує порядок звернення колективу із клопотанням про передачу особи на поруки. Практика застосування цієї норми (власний досвід автора статті) свідчить, що звернення колективу із клопотанням про передачу особи на поруки в стадії досудового розслідування відбувається згідно із ст. 286 КПК України, тобто до слідчого чи прокурора, які здійснюють кримінальне провадження. У ч. 2 ст. 286 КПК України зазначено, що прокурор на стадії досудового розслідування встановлює підстави для звільнення від кримінальної відповідальності. Цією підставою може бути й клопотання колективу про передачу особи на поруки. Далі прокурор складає клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування в повному обсязі надсилає його до суду. Саме про такий порядок виникнення в прокурора підстав для внесення клопотання щодо звільнення від кримінальної відповідальності у своїй роботі зазначає і Ю. В. Баулін [9, с. 205]. Поза сумнівом, народовладдя в такому випадку проявляється в тому, що ініціатива про звільнення особи від кримінальної відповідальності надходить саме від народу у вигляді клопотання колективу підприємства, установи чи організації. Саме колектив (народ), виявляючи своє конституційне право на народовладдя, законно втручається в кримінальне провадження з метою вплинути на подальшу долю підозрюваного чи обвинуваченого (ч. 1 ст. 47 КК України) [3, с. 135].

Проте рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності все одно приймається не в стадії досудового розслідування, на відміну від його ініціювання, а в суді. Тобто за наявності підстави у вигляді належно оформленого клопотання колективу суд може, але не зобов'язаний, звільнити особу від кримінальної відповідальності з передачею її на поруки колективу [10]. Із цього випливає, що в стадії судового розгляду ініціатива народовладдя стосовно звільнення особи від кримінальної відповідальності з передачею її на поруки колективу підприємства, установи чи організації за їхнім клопотанням стикається із судовою владою, яка може врахувати акт народовладдя у вигляді вищезазначеного

клопотання, а може й не врахувати. Це означає, що норми закону для суду будуть важливіші, ніж акт народовладдя у вигляді клопотання.

Як правило, на стадії досудового розслідування виникає питання стосовно народовладдя за участю ще двох учасників кримінального провадження: заявника (ч. 1–2 ст. 60 КПК) та викривача (ч. 3 ст. 60 КПК). Але в цьому випадку ми не можемо казати про народовладдя, адже заявляти про вчинення злочину є не правом, а обов'язком, за невиконання якого настає кримінальна відповідальність, згідно із ст.ст. 384–386 КК України. Те ж саме стосується і такого нового учасника кримінального провадження, як викривач.

Аналізуючи можливості народу щодо реалізації функції народовладдя на стадії досудового розслідування, можемо із впевненістю констатувати, що така функція є доречною і дуже корисною для досягнення завдань кримінального провадження, зазначених у ст. 2 КПК України, адже у випадку участі народу на стадії досудового розслідування майже повністю виключені важелі слідчого, прокурора чи інших оперативних підрозділів, котрі впливають на волю народу в процесі здійснення ним народовладдя в кримінальному провадженні. Якщо буде воля народу на ті дії, які були наведені вище, він може незалежно реалізувати своє право на народовладдя.

На відміну від стадії досудового розслідування, стадія розгляду кримінального провадження в суді першої інстанції суттєво обмежена щодо народовладдя. На цій стадії інститут народовладдя представлений лише участю присяжних засідателів, які фактично є тими ж народними засідателями, що мали місце в КПК 1960 року. Указані учасники кримінального судочинства без дозволу голови навіть не можуть здійснювати дії стосовно дослідження доказів, прийняття процесуальних рішень, одним словом, вони є нарадчим органом.

Проте судова влада, згідно з Конституцією України, є суб'єктом народовладдя, а присяжні засідателі, відповідно до ч. 4 ст. 124 Конституції України, є представниками народу в суді. Зокрема, як зазначено в ч. 4 ст. 124 Конституції України, народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних засідателів. Аналіз ст. 386 КПК України «Права і обов'язки присяжного» та ст.ст. 63–86 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» наштовхує на думку про те, що інститут суду присяжних в Україні є неефективним, навіть більше, він є шкідливим для досягнення завдань кримінального провадження, які зазначені в ст. 2 КПК України. Згідно з нормами, що наведені вище, присяжні засідателі без дозволу судді-голови не можуть самостійно отримувати інформацію, яка має значення для розгляду кримінального провадження. Це означає, що присяжні вимушені отримувати тільки ту інформацію, яку їм надасть професійний суд, і не більше цього.

Стосовно проблеми реалізації народовладдя присяжними засідателями в суді у своїй роботі слушно також зазначає і суддя Жовтневого районного суду м. Маріуполя Д. Киян. Зокрема, фахівець стверджує, що в Україні присяжні та професійні судді всі питання судочинства вирішують разом, що ставить під сумнів незалежність та свободу присяжних від професійних суддів під час ухвалення рішення в нарадчій кімнаті [11].

Розглядаючи проблему залежності присяжних засідателів від професійних суддів, І. О. Русанова вказує на той факт, що, відповідно до положень ст. 127 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюється професійними суддями, а у визначених законом випадках – народними засідателями й присяжними. Тому вчена слушно зазначає, що в наведеній вище нормі законодавцем було закладено ідею відокремлення професійних суддів від присяжних засідателів так, як це встановлено в англо-американській моделі суду присяжних. На підтвердження правильності висловленого вчена посилається на ст. 129 Конституції України яка встановлює, що «судочинство в Україні здійснюється суддею одноособово, колегією суддів чи судом присяжних». Далі І. О. Русанова скаржиться, що в Україні під час реформування судової системи законодавець начисто відкинув світовий досвід

функціонування суду присяжних, перетворивши його на кількісно розширену колегію народних засідателів радянських часів [12, с. 56].

З думкою згаданих вище авторів не можна не погодитися, адже вони, з огляду на інститут присяжних засідателів, чітко вказують на недосконалість системи народовладдя в системі кримінального судочинства, тобто в суді першої інстанції.

Висновки. Підбиваючи підсумки нашого дослідження, зазначимо, що кримінальне провадження України – це формально визначені законом норми права. Але кримінальне процесуальне право, як і будь-яка соціальна галузь України, є продуктом законотворчим, а отже, виробленим у русі демократичних перетворень і з волі народу. Тому народовладдя в цій галузі є явищем природним, яке проявляє себе як у стадії досудового розслідування, як-от у вигляді участі народу щодо затримання злочинців, прийнятті рішень стосовно обрання запобіжних заходів підозрюваному чи обвинуваченому, ініціювання щодо звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності тощо, так і на стадії судового розгляду у вигляді участі в судовому засіданні суду присяжних як представників народу під час здійснення правосуддя.

У першому випадку (на стадії досудового розслідування) народовладдя проявляється досить ефективно й тому засвідчує користь у вирішенні завдань кримінального провадження. Тобто на стадії досудового розслідування воно є актуальним і доцільним.

У другому випадку народовладдя проявляється в інституті присяжних засідателів, який наразі є недосконалим і таким, що негативно впливає на виконання завдань кримінального провадження.

Таким чином, народовладдя в судовій стадії в тому вигляді, у якому воно існує за чинним КПК України, є неефективним, а тому й недоцільним, адже забирає час у правосуддя, потребує необґрунтованих фінансових витрат і з морального боку вводить в оману учасників кримінального провадження та суспільство.

Список використаних джерел

1. Шульга А. О. Відносно народовладдя та справедливості в кримінальному провадженні України. *Збірник наукових праць «Правовий часопис Донбасу»*. № 2. 2019. С. 125–130.
2. Шульга А. О. Народовладдя у кримінальному судочинстві України в контексті діяльності суду присяжних. *Збірник наукових праць «Правовий часопис Донбасу»*. № 3. 2019. С. 131–138.
3. Шульга А. О. Елементи інституту народовладдя на стадії досудового розслідування як фактор моральності у кримінальному процесі. *Збірник наукових праць «Правовий часопис Донбасу»*. № 4. 2019. С. 131–137.
4. Шипілов Л. М. Народовладдя як основа демократичної держави : монографія. Харків : Видавництво “ФІНН”, 2009. 216 с.
5. Полянский Н. Н. Уголовное право и уголовный суд в Англии. Москва : Юриздат, 1937. 350 с.
6. Вороніна М. А. Феномен японської правової системи. Характеристика та особливості. *Право та інноваційне суспільство*. № 1. 2016. С. 81–89.
7. Передвиборча програма кандидата на пост Президента України Володимира Зеленського. URL : <http://files.ze2019.com/assets/program.pdf> (дата звернення: 16.04.2020).
8. Коментар до статті 47. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. *Юридичні послуги Online*. URL : <http://jurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/045.php>. (дата звернення: 04.04.2020).
9. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 185–207.
10. Ухвала Кагарлицького районного суду Київської області № 71306808 від 27.12.2017 за кримінальним провадженням № 1-кп/368/117/17 за ч. 1 ст. 289 КК України, внесеному в єдиний

реєстр досудових розслідувань за № 12017110350000028 від 06.09.2017 року. URL : <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/71306808/> (дата звернення: 27.12.2017).

11. Киян Д. Суд присяжних в Україні: актуальні питання реформування. *Закон і бізнес*. URL : https://zib.com.ua/ua/138799-sud_prisyazhnykh_v_ukraini_aktualni_pitannya_reformuvannya.html (дата звернення: 05.05.2020).

12. Русанова І. О. Суд присяжних в Україні: проблеми становлення та розвитку : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК». 2005. 184 с.

References

1. Shulha, A. O. (2019.) Vidnosno narodovladdia ta spravedlyvosti v kryminalnomu provadzhenni Ukrainy. *Zbirnyk naukovykh prats «Pravovyi chasopys Donbasu»* [Regarding democracy and justice in the criminal proceedings of Ukraine. Collection of scientific works "Legal Journal of Donbass"]. № 2. S. 125–130 [in Ukrainian].

2. Shulha, A. O. (2019). Narodovladdia u kryminalnomu sudochynstvi Ukrainy v konteksti diialnosti sudu prysiazhnykh. *Zbirnyk naukovykh prats «Pravovyi chasopys Donbasu»* [Democracy in the criminal justice of Ukraine in the context of the jury trial. Collection of scientific works "Legal Journal of Donbass"]. № 3. S. 131–138 [in Ukrainian].

3. Shulha, A. O. (2019). Elementy instytutu narodovladdia na stadii dosudovoho rozsliduvannia yak faktor moralnosti u kryminalnomu protsesi. *Zbirnyk naukovykh prats «Pravovyi chasopys Donbasu»* [Elements of the institution of democracy at the stage of pre-trial investigation as a factor of morality in criminal proceedings. Collection of scientific works "Legal Journal of Donbass"]. № 4. S. 131–137 [in Ukrainian].

4. Shypilov, L. M. (2009). Narodovladdia yak osnova demokratychnoi derzhavy : monohrafiia [Democracy as the basis of a democratic state : a monograph]. Kharkiv : Vydavnytstvo "FINN". 216 s. [in Ukrainian].

5. Polyanskij, N. N. (1937). Ugolovnoe pravo i ugolovnyj sud v Anglii [Criminal law and criminal court in England]. Moskva : YUrizdat. 350 s. [in Russian].

6. Voronina, M. A. (2016). Fenomen yaponskoi pravovoi systemy. Kharakterystyka ta osoblyvosti. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo* [The phenomenon of the Japanese legal system. Characteristics and features. Law and innovation society]. № 1. S. 81–89 [in Ukrainian].

7. Peredvyborcha prohrama kandydata na post Prezydenta Ukrainy Volodymyra Zelenskoho [Election program of the candidate for President of Ukraine Volodymyr Zelensky]. URL : <http://files.ze2019.com/assets/program.pdf> (data zvernennia: 16.04.2020) [in Ukrainian].

8. Komentar do statti 47. Zviltennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti u zviazku z peredacheiu osoby na poruky. *Yurydychni posluhy Online* [Exemption from criminal liability in connection with the transfer of a person on bail. Legal Services Online]. URL : <http://yurist-online.com/ukr/uslugi/yuristam/kodeks/024/045.php> (data zvernennia: 04.04.2020) [in Ukrainian].

9. Baulin, Yu. V. (2013). Zviltennia vid kryminalnoi vidpovidalnosti. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnogo prava Ukrainy* [Exemption from criminal liability. Bulletin of the Association of Criminal Law of Ukraine]. № 1. S. 185–207 [in Ukrainian].

10. Ukhvala Kaharlytskoho raionnogo sudu Kyivskoi oblasti № 71306808 vid 27.12. 2017 za kryminalnym provadzhenniam № 1-kp/368/117/17 za ch. 1 st. 289 KK Ukrainy, vnesenomomu v yedynyi reiestr dosudovykh rozsliduvan za № 12017110350000028 vid 06.09.2017 roku [Decision of the Kaharlyk District Court of Kyiv Region]. URL : <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/71306808/> (data zvernennia: 27.12.2017) [in Ukrainian].

11. Kyian, D. Sud prysiazhnykh v Ukraini: aktualni pytannia reformuvannia. *Zakon i biznes* [Jury in Ukraine: current issues of reform. Law and business]. URL : https://zib.com.ua/ua/138799-sud_prisyazhnykh_v_ukraini_aktualni_pitannya_reformuvannya.html/ (data zvernennia: 05.05.2020) [in Ukrainian].

12. Rusanova, I. O. (2005). Sud prysiazhnykh v Ukraini: problemy stanovlennia ta rozvytku : monohrafiia [Jury in Ukraine: problems of formation and development : a monograph]. Kharkiv : VD «ІNZhEK». 184 s. [in Ukrainian].

Shulha Andriy,

PhD in Law, Associate Professor

(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6600-2904>

Kurakin Oleksandr,

Doctor of Law, Associate Professor

(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0274-6530>

REGARDING THE EXPEDIENCY OF PEOPLE POWER IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM OF UKRAINE

The article is concerned with determination of the grounds testifying to the expediency of further decomposition of the institution of people power in the criminal proceedings of Ukraine. Investigations are made of the first, second, third and fourth sections of the Criminal Procedure Law of Ukraine, which contain rules that give the right to people's representatives to participate in criminal proceedings at their discretion. It is determined that today in the criminal procedural legislation of Ukraine the influence of the institution of people power is carried out in two stages of criminal proceeding; in the stage of pre-trial investigation in the form of legal detention by everyone, personal bail and exemption from criminal liability upon request of the staff of the enterprise, institution or organization. In the stage of judicial review of people power is manifested by the presence of a norm, providing for participation of jurors in the trial. It was determined that the elements of people power in the pre-trial investigation stage are more effective, as well as appropriate for the performance of the tasks of criminal proceedings. The manifestation of people power in the judicial stage in the form of a trial jury in Ukraine is imperfect and ineffective, and so inappropriate to carry out the tasks of criminal proceedings in the form, in which it exists today.

Key words: *institute of people power; stage of pre-trial investigation; stage of a trial; legal detention; personal bail; exemption from criminal liability; criminal proceedings; trial jury; jurors.*

Надійшла до редколегії 15.05.2020